Kecskeméti Corvin Mátyás Általános Iskola
Kertvárosi Általános Iskolája

TANMENET: RAJZ ÉS VIZUÁLIS KULTÚRA
8. ÉVFOLYAM

TANKÖNYV: HORVÁTH KATALIN A KÉPZELET VILÁGA
(APÁCZAI KIADÓ)

Heti óraszám: 1
Éves óraszám: 36

Tanár: Bahor Illés

Óra	Téma, tananyag	Ajánlott tevékenységformák, módszertani javaslatok	Kompetenciák (készségek, képességek)	Javasolt taneszközök (egyéb eszközök)	Egyéb javaslatok a témakörhöz (projekt, játék, kutatómunka stb.)
1. témakör	Általános bevezető a modern művészetről				

Óra	Téma, tananyag	Ajánlott tevékenységformák, módszertani javaslatok	Kompetenciák (készségek, képességek)	Javasolt taneszközök (egyéb eszközök)	Egyéb javaslatok a témakörhöz (projekt, játék, kutatómunka stb.)
1.	Mi a modern művészet? A modern művészet, az avantgárd és az absztrakt fogalmának tisztázása, megismerése	Az éves munka szervezése. Műalkotások elemzése. Az 5–7. évfolyamon tanultak rendszerezése, ismétlése, alkalmazása. Az észlelt hiányosságok pótlására irányuló gyakorlások egyéni, páros és/vagy csoportmunkában. – Beszélgetés arról, hogyan alakultak ki a 20. századi művészeti stílusok. Milyen változások (gazdasági, társadalmi, politikai) vezettek az új festői nyelv és módszerek létrehozásához. Történelmi háttér rövid felvázolása, ismertetése. – A modern művészet, az avantgárd és az absztrakt (nonfiguratív) fogalmának tisztázása. – Mit nevezünk „izmusoknak”? – A modern művészet elleni vádak és társadalmi megítélésének összegzése néhány jellemző műalkotás elemzésén keresztül.	A vizuális megismerő és befogadóképességek (a képi gondolkodás, a vizuális ítéletalkotás), a tanulási képességek (megfigyelés, értelmezés), a kommunikációs és az esztétikai képességek (esztétikai érzék, átélő- és elemzőképesség) fejlesztése a műalkotásokról való beszélgetés, elemzés során. Anyanyelvi kommunikáció fejlesztése: <u>Egész tanévben minden tanítási órán folyamatos!</u>	A képzelet világa rajz és vizuális kultúra, 8. évfolyam (tk. 4–5. old.). Kézikönyv A képzelet világa 8. évfolyam rajz és vizuális kultúra tankönyvhöz (10–11. old.). Reprodukciók vagy vetítés, táblai vázlat. A tankönyv képei (4–5. és a 48–52. old.).	1. Múzeumlátogatás a Kortárs Művészeti Múzeumba. (A Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeum Magyarország egyetlen olyan múzeuma, amely kizárólag kortárs művészetet gyűjt és mutat be, s jelentős nemzetközi és magyar képzőművészeti gyűjteménnyel rendelkezik.)

Óra	Téma, tananyag	Ajánlott tevékenységformák, módszertani javaslatok	Kompetenciák (készségek, képességek)	Javasolt taneszközök (egyéb eszközök)	Egyéb javaslatok a témakörhöz (projekt, játék, kutatómunka stb.)
2. témakör	**A szecesszió (1880–1910)**				
2.	A szecesszió építészete, festészete és a kor viselete	A szecesszió általános jellemzőinek, formajegyeinek megfigyelése, főbb alkotóinak bemutatása, egy-egy kiemelkedő szecessziós stílusú műalkotás elemzéséhez kötődően. – A szecessziós építészet jelentős újításai. – A szecessziós festészet jellegzetességei (pl. Klimt és Lautrec művészete). – A kor viselete (divattörténeti ismeretek). Beszélgetés a Lautrec-képeken ábrázolt hölgyek és urak ruházatáról (pl. cilinder, tollas kalap, legyező, fűzős és gombos bokacipők megfigyelése).	A vizuális megismerő és befogadóképességek, a tanulási képességek, a kommunikációs és az esztétikai képességek fejlesztése a műalkotásokról való beszélgetések, elemzések során. Anyanyelvi kommunikáció: A szövegértési és a hangos olvasási képesség fejlesztése.	A képzelet világa rajz és vizuális kultúra, 8. évfolyam (tk. 6–11. old.). Kézikönyv A képzelet világa 8. évfolyam rajz és vizuális kultúra tankönyvhöz (12–13. old.). Grafitceruza. Egy kiválasztott alkotóról (pl. Lautrec vagy Gaudí) szóló életrajzi film részletének megtekintése.	1. Játék: Kiegészítésként a korabeli divattal részletesebben is foglalkozhatunk. Otthonról hozott ruhákkal, különböző kellékekkel eljátszhatunk egy kávéházi jelenetet, megidézhetjük egy rögtönzött divatbemutatóval a századforduló hangulatát. 2. Játék: Életre kelthetjük Lautrec Tánc a Moulin Rouge-ban című képét úgy, hogy szereplőinek mozgását utánozzuk. 3. Múzeumlátogatás: Az Iparművészeti Múzeum és a Magyar Szecesszió Házának (vagy más szecessziós stílusú épületnek) a megtekintése.

Óra	Téma, tananyag	Ajánlott tevékenységformák, módszertani javaslatok	Kompetenciák (készségek, képességek)	Javasolt taneszközök (egyéb eszközök)	Egyéb javaslatok a témakörhöz (projekt, játék, kutatómunka stb.)
3.	Plakátművészet régen és ma. Divattörténeti ismeretek, plakáttervezés. A szecesszió iparművészete. Tárgytervezési feladatok	Plakátművészet. Néhány míves szecessziós stílusú plakát megtekintése, elemzése (pl. Alfons Mucha, Henri de Toulouse-Lautrec, Faragó Géza plakátjai), a főbb stílusjegyek ismertetése. Összehasonlító műalkotás-elemzés. Egy szecessziós és egy konstruktivista plakát összehasonlítása. – Plakátok általános jellemzőinek összegzése, ismétlése. – Plakáttervezési feladat. – A szecesszió iparművészetének bemutatása néhány bútor, lámpa, váza stb. megfigyelésén keresztül. Az anyag, a forma és a tartalom összefüggéseinek vizsgálata. Választható tárgytervezési feladatok 1. Ékszerek (pl. fülbevaló, medál) vagy övcsat tervezése. 2. Lámpák vagy órák tervezése.	Az egyetemes kultúra kompetenciájának fejlesztése. A megfigyelő, a látványelemző, az élmény és befogadóképesség, valamint az ábrázoló, kifejező, redukáló, komponálóképesség és színhasználati készség fejlesztése. A könyvtárhasználati munkánál az önálló ismeretszerzési és tanulási kompetencia elmélyítése. Anyanyelvi kommunikáció: Kommunikációs képesség. Helyesírási képesség. Szövegértés, áttekintő olvasás képessége. A hatékony, önálló tanulás: Könyvtári tájékozódás a különböző információhordozók használatának és az internet keresőprogramjainak felhasználásával.	A képzelet világa rajz és vizuális kultúra, 8. évfolyam (tk. 10–13. old.). Kézikönyv A képzelet világa 8. évfolyam rajz és vizuális kultúra tankönyvhöz (14–17. old.). A plakáthoz színes technika (filctoll, tempera, olajpasztell). A tárgytervezés is szabadon választható technikával készíthető.	1. Könyvtárhasználati munka: Faragó Géza festő, grafikus és plakáttervező művész munkásságáról adatok, érdekességek gyűjtése. 2. Kiegészítés: Az elképzelt divatbemutató, amelyhez a plakáttervek készülnek, történhet a századforduló korában, de akár egy mai divatbemutatóra is tervezhetnek a tanulók plakátot. 3. Játékos feladat: Előzetesen tanulmányozhatják a gyerekek a környezetükben fellelhető óriásplakátokat. Válasszanak egyet, amely nagyon tetszik nekik, és egy olyat is, amelyet csúnyának ítélnek. A tapasztalatok összegezése a tanórán.

Óra	Téma, tananyag	Ajánlott tevékenységformák, módszertani javaslatok	Kompetenciák (készségek, képességek)	Javasolt taneszközök (egyéb eszközök)	Egyéb javaslatok a témakörhöz (projekt, játék, kutatómunka stb.)
3. témakör	**Színtani ismeretek I.**				
4.	A színismeretek áttekintése. A monokróm festészet. Nagyméretű geometrikus kompozíció tervezése	Színismeretek áttekintése, ismétlő feladatok megoldása a tankönyvben. A monokróm festészet megismerése. Csoportmunka: Nagyméretű geometrikus kompozíció tervezése. A megválasztott rajzi kompozíció szerkesztése, színárnyalatos festése. Az elkészült festmények csoportképpé építése.	A vizuális esztétikai kompetencia fejlesztése. A komponáló képességek, a színérzék, a színhasználati készség fejlesztése. A színkeverés elméleti tapasztalatainak gyakorlatban való kipróbálása. Szociális kompetencia: A csoportmunkánál a közösségi szellem, az együttműködési és kompromisszumkészség fejlesztése.	A képzelet világa rajz és vizuális kultúra, 8. évfolyam (tk. 14–17. old.). Kézikönyv A képzelet világa 8. évfolyam rajz és vizuális kultúra tankönyvhöz (18–19. old.). Színtani falitáblák. Rajzlap, szerkesztőeszközök (vonalzó, körző), grafitceruza, tempera. Nagyméretű karton, amelyre a csoportkompozíciót felragasztjuk.	Kutatómunka: Nézzetek utána az interneten a magyar monokróm művészetnek! Keressetek olyan kortárs művészeket, akik művészetére jellemző a monokromitás! (Pl. Gál András, akinek a pályája az 1990-es években indult, s mára a monokróm festészet nemzetközileg is elismert művészévé vált. Művei a magyarországiak mellett jelentős külföldi gyűjteményekben is megtalálhatók.)

Óra	Téma, tananyag	Ajánlott tevékenységformák, módszertani javaslatok	Kompetenciák (készségek, képességek)	Javasolt taneszközök (egyéb eszközök)	Egyéb javaslatok a témakörhöz (projekt, játék, kutatómunka stb.)
5.	Színkontrasztok fajtái, színtani kísérletek. Színkontrasztok a műalkotásokon. A színek kölcsönhatásának vizsgálata, a színek érzelmi hatása. Ellentétpárok ábrázolása. Műalkotások egyéni átalakítása (a fa mint szimbólum).	A színkontrasztok fajtáinak (színezettségi, tónus, hőfok, kiegészítő, szimultán, telítettségi, mennyiségi) felsorolása, a tankönyvi feladatok megoldása. – A színek kölcsönhatásának vizsgálata: optikai kísérletek komplementer színekkel. – Színellentétek megfigyelése a műalkotásokon. Csontváry és Rippl-Rónai művészete, egy-egy kiemelt festményük elemzése. Választható feladatok: 1. Ellentétes tulajdonságok, érzelmek kifejezése formakülönbséggel, formaátírással és a színekkel. Három tetszőlegesen választott ellentétpár képpé formálása festéssel. 2. A színek hangulati, érzelmi szerepének vizsgálata. Másolatok készítése az eredeti festmény színeinek megváltoztatásával.	A színkontrasztok és az ok-okozati összefüggések felismerése a szimultán kontraszthatást vizsgáló kísérletek kapcsán. Az értelmező újraalkotás, az énkép, az önismereti kompetencia, a tónusozási, a festési, a színhasználati, a reprodukáló készség fejlesztése. Gondolkodási kompetencia: Következtetések levonása. Tudásszerző kompetencia: Összefüggés-kezelő képesség. Kognitív kompetencia: A meglévő tudás felelevenítése, új szempont szerinti rendezése.	A képzelet világa rajz és vizuális kultúra, 8. évfolyam (tk. 16–17. old.). Kézikönyv A képzelet világa 8. évfolyam rajz és vizuális kultúra tankönyvhöz (20–25. old.). Rajzlap, tempera vagy akvarell a színkontrasztok festéséhez. A további feladatokhoz grafitceruza, színes ceruza, filctoll, tus, csőtoll vagy pasztellkréta, esetleg tempera.	Feladatvariációk: 1. Csontváry *Magányos cédrus* című képéről másolat készítése az eredeti festmény színeinek megváltoz-tatásával. 2. Csontváry *Magányos cédrus* című képéről másolat készítése úgy, hogy olyan kompozíciós elemekkel is kiegészítjük, amelyek az eredetin nem szerepelnek. 3. Különleges „faönarckép” készítése szabadon választott technikával. Érzelmeket és belső tulajdonságokat kifejező vagy azok hatását megerősítő színárnyalatok kikeverése a választott faformában és a környezetében.

Óra	Téma, tananyag	Ajánlott tevékenységformák, módszertani javaslatok	Kompetenciák (készségek, képességek)	Javasolt taneszközök (egyéb eszközök)	Egyéb javaslatok a témakörhöz (projekt, játék, kutatómunka stb.)
6.	A színek kölcsönhatásának és érzelmi hatásának elmélyült vizsgálata. Egyéniséget tükröző jel (önjel) tervezése. A színek szimbolikus jelentése. Mandalák tervezése.	Választható feladatok: 1. Egyéniséget tükröző jel (önjel) tervezése. – A szín és a pszichológia kapcsolatának tudatosítása, elmélyítése. Johannes Itten *A színek művészete* című művében szereplő részlet felolvasása. Szövegértés, értelmezés. – Asszociációs gyakorlatok, tesztek megoldása a tankönyvben. – A forma és szín kapcsolatának elemzése. Az ecsetkezelésben rejlő faktúraképzési lehetőségek (pl. sima, precíz felület = nyugodtabb, kiegyensúlyozottabb hatás; zaklatott, darabos festékfelvitel = lendületesség, erőteljesség stb.). – Az önjel felrajzolása, a megfelelő 10 szín kiválasztása és a terv megfestése. 2. A mandala fogalmának, jelentésének, formai és színszimbolikájának megismerése a tankönyvi leírás és képek alapján. Szerkesztőeszközök segítségével középpontosan szimmetrikus, geometrikus formákból felépülő mandala tervezése. A feladat számítógépes grafikai programok felhasználásával is kivitelezhető.	Önismereti kompetencia: Az önkifejezés, a képzettársítás, a képzelet és a kreativitás fejlesztése a szubjektív képalkotással. Az asszociációs, a redukáló (átíró, átalakító) képesség, az elvont (absztrakt) gondolkodásmód, látásmód elősegítése, a matematikai kompetencia, a formafantázia, a karakterérzék, a színhasználati készség fejlesztése. Digitális kompetencia fejlesztése az internetes kutatómunka során: Más országok, idegen kultúrák iránti kíváncsiság felkeltése. Nyitottságra nevelés más nemzetek szokásaival kapcsolatban. Anyanyelvi kommunikáció: A szövegértés színvonalának emelése és az irodalmi élmények iránti fogékonyság erősítése. Személyes kompetencia: Örömre való képesség. Tudásszerző kompetencia: Összefüggés-kezelő képesség. Szociális kompetencia: Önértékelés, önfejlesztő képesség. Segítségnyújtás, a siker és kudarc elfogadásának képessége. Másokra való odafigyelés képessége.	A képzelet világa rajz és vizuális kultúra, 8. évfolyam (tk. 18–19. old.). Kézikönyv A képzelet világa 8. évfolyam rajz és vizuális kultúra tankönyvhöz (26–29. old.). Különböző színű lapok, amelyeket az asszociációs gyakorlatnál használunk. Ezek lehetnek nagyméretű kartonok, amelyeket messzebbről is jól láthatnak a tanulók, de a kisebb, origamihoz használatos színes lapok is megfelelők. Önjelekhez rajzlapok, grafitceruza, tempera vagy akvarell. A mandalához szerkesztőeszközök, grafitceruza, filctoll vagy tempera.	1. Játék: Különböző színű és mintájú diaképek fehér vagy drapp drapériára vetítésével a gyakorlatban is megfigyelhetjük, hogyan képesek a beállítás hangulatát a színek megváltoztatni. 2. Kiegészítés az önjelek tervezéséhez: A feladat megoldható a gesztusfestészet módszereivel is. Ekkor a keleti művészet kalligrafikus jeleinek vizsgálatából célszerű kiindulni. A távol-keleti tusfestészet jellegzetes vonása a kép és az írás együttélése. A kínai kalligráfia alapját az írásjegy (ideogram) képezi. Ez olyan írott szimbólum, amely egész szót, fogalmat, eszmét jelent. Alapvetően piktografikus jelleggel bír. Tervezhetnek a gyerekek ezekhez hasonló (kalligrafikus) önjelet is. 3. Mandalaképek keresése az interneten.

Óra	Téma, tananyag	Ajánlott tevékenységformák, módszertani javaslatok	Kompetenciák (készségek, képességek)	Javasolt taneszközök (egyéb eszközök)	Egyéb javaslatok a témakörhöz (projekt, játék, kutatómunka stb.)
4. témakör	**A fauvizmus (1905–1920)**				
7.	A fauvizmus (a Vadak irányzata). Képátírás.	Művészettörténeti ismeretek: – A Fauves művészeti csoport tevékenységének megismerése. – A gesztusfestészet fogalmának ismétlése. A mozgalom vezetőjének (Henri Matisse) és tagjainak rövid bemutatása, néhány alkotásuk elemzése. A szín és forma kapcsolatának kiemelése a fauvista alkotásokon. Utalás a Vadak magyar követőire. Választható feladatok: Képátírás különböző módszerekkel. 1. Tájképfestés a Vadakra jellemző szín- és faktúrahasználattal. 2. Matisse *Késdobáló* című képének elemzése. A gouache technika megfigyelése, esetleg kipróbálása. 3. Papírkivágással emberi alakot ábrázoló kollázs készítése a mozgás, a legjellemzőbb mozdulatok kihangsúlyozásával, erőteljes formaredukcióval.	Az egyetemes kultúra kompetenciájának fejlesztése. A megfigyelő, a látványelemző, az élmény és befogadóképesség fejlesztése. Az intuitív képességek fejlesztése a műalkotások érzelmi és gondolati tartalmának átélésével. A vizuális nyelvhasználati készség fejlesztése.	A képzelet világa rajz és vizuális kultúra, 8. évfolyam (tk. 20–21. old.). Kézikönyv A képzelet világa 8. évfolyam rajz és vizuális kultúra tankönyvhöz (30–33. old.). Az első feladathoz tempera vagy olajpasztell, gioconda. A másodikhoz színes papír, újságpapír, grafitceruza, olló, ragasztó, alaplap.	Múzeumlátogatás: A Magyar Nemzeti Galériában *A 20. századi művészet 1945 előtt* című állandó kiállítás megtekintése. Kiegészítés: 1. Élethű tájképet ábrázoló, régebbi korokban készült műalkotás vagy egy egyszerű tájképfotó keresése. Ennek a képnek a megfestése a vadakra jellemző szín- és faktúrahasználattal. 2. A Vadak alkotásainak tanulmányozása után egy kiválasztott fauve művész egyéni stílusát, ábrázoló módszereit, jellegzetes motívumait utánozva „saját” kép készítése szabadon választott technikával.

Óra	Téma, tananyag	Ajánlott tevékenységformák, módszertani javaslatok	Kompetenciák (készségek, képességek)	Javasolt taneszközök (egyéb eszközök)	Egyéb javaslatok a témakörhöz (projekt, játék, kutatómunka stb.)
5. témakör	**A kubizmus (1907–1914)**				
8.	A kubizmus. A kubizmus szakaszai. Egy ismert épület ábrázolása az analitikus kubizmus módszereivel.	Művészettörténeti ismeretek: A kubista mozgalom jelentősebb képviselőinek felsorolása, fontosabb alkotásaik elemzése a tk. feladatainak megoldásán keresztül. Elsősorban az alapítók (Picasso és Braque) művészetének bemutatatása. Picasso *Avignoni kisasszonyok* című festményének részletes elemzése, összehasonlítása Ingres *Török fürdő* című képével. A kubizmus szakaszainak megismerése, egymással való összevetése. Utalhatunk a kubizmus magyarországi hatására is. Választható feladatok: 1. Egy ismert épület kubista stílusban való megjelenítése. 2. Az irányzat stílusjegyeit összefoglalhatjuk úgy is, hogy a gyerekek a gyakorlatban próbálják ki a kubizmus darabos, felszabdalt, síkokra egyszerűsítő képalkotási módszerét. Esetleg egy csendéletet ábrázoló kollázs is készíthető a szintetikus kubizmus stílusában.	A látványelemző, az élmény- és befogadóképesség, a kommunikációs képesség fejlesztése a műalkotások elemzése során. A kollázs készítésénél elsősorban a formafantázia, a karakterérzék a komponáló, a színhasználati és a díszítőkészség fejlesztése. Anyanyelvi kommunikáció: A szókincs bővítése, árnyalása, a kifejezőképesség fejlesztése.	A képzelet világa rajz és vizuális kultúra, 8. évfolyam (tk. 22–25. old.). Kézikönyv A képzelet világa 8. évfolyam rajz és vizuális kultúra tankönyvhöz (34–39. old.). A feladatokhoz szabadon választható a technika.	Könyvtárhasználati munka: Kutatás a különböző művészeti albumokban, lexikonokban a magyarországi kubista művészek élete és munkássága után. (Pl. Tihanyi Lajos és Szobotka Imre.)

Óra	Téma, tananyag	Ajánlott tevékenységformák, módszertani javaslatok	Kompetenciák (készségek, képességek)	Javasolt taneszközök (egyéb eszközök)	Egyéb javaslatok a témakörhöz (projekt, játék, kutatómunka stb.)
6. témakör	**A futurizmus (1909–1944)**				
9.	A futurizmus. Tárgytervezés: autó vagy más jármű tervezése.	Művészettörténeti ismeretek: A futurizmus nevének eredete, a futurum szó jelentése. Jelentősebb képviselőinek felsorolása, beszélgetés fontosabb alkotásaikról azok megfigyelésén és a tk. feladataira adott válaszok alapján. Kiegészíthető a tananyag *A futurista kiáltvány* részleteinek felolvasásával, közös értelmezésével is. A futurizmus festészete: Umberto Boccioni *Az utca zaja behatol a házba* című festményének részletesebb elemzése. A kép jellegzetességeit értelmező kompozíciós vázlat készítése. A futurizmus szobrászata: összehasonlító szoborelemzés. Rajzos feladat: Járművek tervezése. A design fogalma, általános alapelvei, jellemzői. Egy régi és egy manapság készült autó összehasonlítása.	A megfigyelő, a látványelemző, a kommunikációs készség fejlesztése. A problémamegoldó képesség fejlesztése az adott témához kapcsolódó önálló kérdések, vélemények megfogalmazásával. A formafantázia, a karakterérzék, a színhasználati készség fejlesztése. A környezettudatosság és az esztétikai-művészeti tudatosság kompetenciájának fejlesztése. Anyanyelvi kommunikáció: A szókincs bővítése, árnyalása, a kifejező képesség fejlesztése.	A képzelet világa rajz és vizuális kultúra, 8. évfolyam (tk. 26–29. old.). Kézikönyv A képzelet világa 8. évfolyam rajz és vizuális kultúra tankönyvhöz (40–43. old.). Műszaki rajzlap, grafitceruza, színes ceruza vagy filctoll. Elsősorban vázlatok és részletes grafikák készítésére alkalmas eszközök.	Múzeumlátogatás: Figyelemfelkeltő kiindulás lehet, ha a munka elkezdése előtt elvisszük a gyerekeket a Közlekedési Múzeumba, hogy ott valódi, kézzelfogható tapasztalatokat szerezhessenek. Természetesen ha a múzeumlátogatás nem kivitelezhető, akkor könyvtári órával is helyettesíthetjük azt. Múzeumlátogatás: Megközelíthető a téma a történelem felől is, ekkor a Hadtörténeti Intézet és Múzeumba érdemes látogatást tenni.

Óra	Téma, tananyag	Ajánlott tevékenységformák, módszertani javaslatok	Kompetenciák (készségek, képességek)	Javasolt taneszközök (egyéb eszközök)	Egyéb javaslatok a témakörhöz (projekt, játék, kutatómunka stb.)
10.	A légfestészet, a futurizmus utóélete (kiegészítő anyag). A repülés története röviden. *Mit lát a pilóta a magasból?* című téma feldolgozása. Léghajó tervezése.	Művészettörténeti ismeretek: *A légfestészet, a futurizmus utóélete* című tananyag feldolgozása. Különböző városképek és Tullio Crali *A városra ereszkedve* című festményének tanulmányozása. Beszélgetés a repülés történetéről dióhéjban. A design általános alapelveinek ismétlése, az előző órán tanultak felelevenítése. Választható feladatok: 1. Különleges nézőpontból tájkép, városkép ábrázolása. 2. Léghajó tervezése képkiegészítéssel vagy külön rajzlapon szabadon választott technikával. Ez a feladat megoldható csoportmunkával is, ekkor a lapméret legalább A/3-as legyen!	A megfigyelő, a látványelemző, a kommunikációs készség fejlesztése a képekről való beszélgetések, elemzések folyamán. A térlátás, a kreatív formafantázia, a kompozíciós és a térábrázolási készség fejlesztése a tervezési folyamat során. A hatékony, önálló tanulás: Törekvés a saját tanulási stratégia fokozatos kialakítására.	A képzelet világa rajz és vizuális kultúra, 8. évfolyam (tk. 30–33. old.). Kézikönyv A képzelet világa 8. évfolyam rajz és vizuális kultúra tankönyvhöz (44–45. old.). Grafitceruza, filctoll vagy színes ceruza a képkiegészítéshez, ha a tankönyvben dolgozunk. Külön rajzlapon bármilyen technika alkalmazható.	

Óra	Téma, tananyag	Ajánlott tevékenységformák, módszertani javaslatok	Kompetenciák (készségek, képességek)	Javasolt taneszközök (egyéb eszközök)	Egyéb javaslatok a témakörhöz (projekt, játék, kutatómunka stb.)
7. témakör	**Az expresszionizmus (1905–1920)**				
11.	Az expresszionizmus. Képrészletről rajzos nagyítás és színskála készítése. Különböző stílusú állatábrázolások készítése.	Művészettörténeti ismeretek: A német expresszionizmus előzményei (Edvard Munch, James Ensor művészete). Az expresszionizmus főbb csoportjainak: Die Brücke, Der Blaue Reiter és a Fauves részletes bemutatása képelemzésekhez és a könyvben szereplő feladatok megoldásaihoz kötve, tevékenységük összevetése. Választható feladatok: 1. Franz Marc *Az istálló* című képéről egy részlet lerajzolása vagy lefestése nagyítással. A választott részletről színskála (tónusskála) készítése. 2. Másolásos csoportmunka fényképekről. 3. Állatábrázolások különböző rajzi stílusokban.	A problémamegoldó képesség fejlesztése az adott témához kapcsolódó önálló kérdések, vélemények megfogalmazásával. Az anyanyelvi, a matematikai és a környezettudatos kompetencia fejlesztése. A reprodukáló képesség fejlesztése mellett a közösségi szellem, a kooperációs képesség erősítése. A kreatív formafantázia, a vonalvezetési, a tónusozási, a térábrázolási, a színfantázia és a színhasználati készség fejlesztése.	A képzelet világa rajz és vizuális kultúra, 8. évfolyam (tk. 34–37. old.). Kézikönyv A képzelet világa 8. évfolyam rajz és vizuális kultúra tankönyvhöz (46–49. old.). 1. Színes ceruza, akvarell, tempera vagy olajpasztell. 2. Minimum A/3-as rajzlap, grafitceruza, vonalzó, olló, vegyes technika. 3. A tanulmányhoz grafitceruza, a többi állatábrázoláshoz szabadon választható technika (pl. viaszkarc, papírnyomat).	Csoportmunka: Adott állatot ábrázoló fotó felosztása a csoport létszámának megfelelően. Az egyes képrészletekről másolat készítése előre megbeszélt arányok alapján (pl. a nagyítás 2-szeres vagy 3-szoros, ezt a tanulók dönthetik el). Fontos, hogy azt a lapot, amire a másolatokat rajzolják, előre kell szétvágni. Különböző technikával dolgozhatnak a gyerekek, így érdekesebb, mozaikszerű hatást érhető el. A munka közben többször érdemes egyeztetni a rajzos vázlatokat, mert végül elcsúszhatnak az arányok, és amikor összeállítják a kompozíciót, nem lesz felismerhető az állat formája.

Óra	Téma, tananyag	Ajánlott tevékenységformák, módszertani javaslatok	Kompetenciák (készségek, képességek)	Javasolt taneszközök (egyéb eszközök)	Egyéb javaslatok a témakörhöz (projekt, játék, kutatómunka stb.)
8. témakör	**Összefoglalás**				
12.	Összefoglalás	Az év során eddig tanult művészettörténeti ismeretek összegzése a tk. táblázatának kitöltésével, a feladatok megoldásaival.	A hatékony önálló tanulás kompetenciájának, az anyanyelvi kompetenciának és a vizuális memóriának a fejlesztése. Gondolkodási kompetencia: Rendszerező, ismereteket alkalmazó és tudatosan használó kommunikációs képesség fejlesztése. Vállalkozói kompetencia: Szereplési, önkifejezési vágy fejlesztése a játékok során.	A képzelet világa rajz és vizuális kultúra, 8. évfolyam (tk. 38–39. old.). Kézikönyv A képzelet világa 8. évfolyam rajz és vizuális kultúra tankönyvhöz (50–51. old.).	Játék: 1. Képfelismerés leírás alapján: a tanulók szavakkal leírják a festményt, elmondják mi látható az alkotáson, a társaik pedig megmondják a kép címét és alkotóját. 2. Szoborjáték: a tanulók utánozzák a kép, szobor figuráinak mozdulatait, a többiek pedig a beállítás után megpróbálják kitalálni, melyik alkotásról lehet szó.
9. témakör	**A tanulmány**				
13.	A tanulmány. Drapériák a műalkotásokon. *Ember és drapéria* című témakör feldolgozása (sportolók megjelenítése mozgás közben). Krokizás.	A tanulmány és drapéria fogalmának tisztázása. Olyan érdekes műalkotások megfigyelése és elemzése, amelyeken hangsúlyos szerepet kap a drapéria. Választható feladatok: 1. Drapériatanulmányok készítése. 2. Krokizás: mozdulatvázlatok készítése az emberi test arányainak megfigyelése alapján.	A reprodukáló, a térlátási képesség, a vázolási, a vonalvezetési, a tónusozási, a térábrázolási készség és az arányérzék fejlesztése. A testi-lelki egészség fejlesztése a mozgás fontosságának hangsúlyozásával.	A képzelet világa rajz és vizuális kultúra, 8. évfolyam (tk. 40–43. old.). Kézikönyv A képzelet világa 8. évfolyam rajz és vizuális kultúra tankönyvhöz (52–55. old.). 1. Grafitceruza vagy szén. 2. Csőtoll, tus, ecsetek vagy grafitceruza, bármilyen színes technika.	Projektfeladat az *Ember és drapéria* című témakörhöz. 1. Gyűjtőmunka híres sportolók életéről (képek, újságcikkek). 2. Képkiegészítés: kosárlabdázók öltözetének megrajzolása. Egy kosárlabda-mérkőzés jelenetének ábrázolása. 3. Egy téli sportág vagy tevékenység megörökítése.

Óra	Téma, tananyag	Ajánlott tevékenységformák, módszertani javaslatok	Kompetenciák (készségek, képességek)	Javasolt taneszközök (egyéb eszközök)	Egyéb javaslatok a témakörhöz (projekt, játék, kutatómunka stb.)
14.	Természeti formák részletes elemzése, tanulmányrajzok készítése.	Természeti forma részletes rajzi elemzése (értelmező vázlatok, fázisrajzok, keresztmetszetek megjelenítése valódi modellek tanulmányozásából kiindulva). Választható feladatok: 1. Illusztráció készítése egy növényhatározóba. 2. Egy citromról (vagy bármely gyümölcsről, zöldségről) tanulmányrajzok készítése különböző technikákkal. 3. Koponyatanulmányok készítése térbeli, valóságos modellek után.	A hatékony önálló tanulás, a digitális és a természettudományos kompetencia fejlesztése. A környezettudatos magatartásmód elősegítése. A reprodukáló képesség, a vázolási, a tónusozási, a térábrázolási, a színhasználati készség és az arányérzék fejlesztése.	A képzelet világa rajz és vizuális kultúra, 8. évfolyam (tk. 44–45. old.). Kézikönyv A képzelet világa 8. évfolyam rajz és vizuális kultúra tankönyvhöz (56–59. old.). Grafitceruza, filctoll, színes ceruza, papírkollázs, akvarell, tempera. Ha nem áll rendelkezésre a valódi modell, akkor fénymásolatok.	Előzetes kutatómunka: A kiválasztott növényről (pl. dió, paprika stb.) minél többfajta (biológiai, földrajzi, gasztronómiai és legfőképpen vizuális) információt gyűjtsenek össze a gyerekek a könyvtárban vagy az interneten!
10. témakör	**Karácsony ünnepe**				
15.	Karácsony ünnepe.	A karácsonyi ünnepkör feldolgozása. Régi magyar népszokások felelevenítése (kántálás, karácsonyfa-állítás, betlehemezés stb.). A múlt és jelen ajándékozási szokásainak összehasonlítása. Választható feladatok: 1. Karácsonyhoz köthető témák vizuális ábrázolása. 2. Csillagdísz fűzése és hajtogatása.	Hagyományok ápolása, a hon- és népismereti kompetencia, az anyanyelvi, a matematikai, a hatékony önálló tanulás és a digitális kompetencia fejlesztése. Szociális kompetencia: Másokra való odafigyelés képessége. A csoportmunkánál a közösségi szellem, az együttműködési és kompromisszum készség fejlesztése. A kézügyesség, a konstruáló és logikai készség, képi gondolkodásmód és formaalkotó fantázia fejlesztése.	A képzelet világa rajz és vizuális kultúra, 8. évfolyam (tk. 46–47. old.). Kézikönyv A képzelet világa 8. évfolyam rajz és vizuális kultúra tankönyvhöz (60–63. old.). 1. Sötétkék karton, arany- vagy ezüstszínű zselés toll. 2. Négy darab 1 vagy 2 cm széles és kb. 25 cm hosszú papírcsík, olló.	Kutatómunka az interneten vagy a könyvtárban a régi magyar karácsonyi népszokásokról.

Óra	Téma, tananyag	Ajánlott tevékenységformák, módszertani javaslatok	Kompetenciák (készségek, képességek)	Javasolt taneszközök (egyéb eszközök)	Egyéb javaslatok a témakörhöz (projekt, játék, kutatómunka stb.)
11. témakör	**Az absztrakció megszületése. A konstruktivizmus (1912–1925)**				

Óra	Téma, tananyag	Ajánlott tevékenységformák, módszertani javaslatok	Kompetenciák (készségek, képességek)	Javasolt taneszközök (egyéb eszközök)	Egyéb javaslatok a témakörhöz (projekt, játék, kutatómunka stb.)
16.	Az absztrakció megszületése és kiteljesedése. A konstruk-tivizmus.	Ismétlés. Az absztrakció és az avantgárd. Műalkotások elemzése: Vaszilij Kandinszkij, Paul Klee, Jackson Pollock, Kazimir Malevics és Piet Mondrian művészetének megismerése. Összehasonlító képelemzések: Malevics és Mondrian festményeinek összevetése. Bemutathatók az absztrakció különböző irányzatai is (pl. geometrikus absztrakció, absztrakt expresszionizmus, tasizmus). A konstruktivizmus fogalmának megismerése. Vlagyimir Tatlin III. Internacionálé emlékműtervének részletesebb elemzése. Választható feladatok: 1. Festés zenére: Egy választott zene hangulatának megörökítése festményen, a zenei, a formai, illetve színritmus összefüggéseit hangsúlyozva. 2. Absztrakt kompozíciók tervezése.	Az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség kompetenciájának fejlesztése. A megfigyelő, a látványelemző, a kommunikációs készség fejlesztése a képekről való beszélgetések, elemzések folyamán. Kognitív kompetencia: A meglévő tudás felelevenítése, új szempont szerinti rendezése. A hatékony, önálló tanulás: Emlékezőképesség. Tanultak alkalmazása új helyzetben. A geometrikus kompozíciók tervezésénél a matematikai kompetencia és a térábrázolási készség fejlesztése.	A képzelet világa rajz és vizuális kultúra, 8. évfolyam (tk. 48–52. old.). Kézikönyv A képzelet világa 8. évfolyam rajz és vizuális kultúra tankönyvhöz (64–67. old.). 1. Rajzlap, tempera vagy akvarell. 2. A könyvben lévő feladathoz színes ceruza vagy filctoll, vonalzó, külön lapon szerkesztőeszközök, bármely szabadon választott színes technika.	1. Játékos csoportmunka: Ismerkedés az absztrakt expresszionizmus egyik fontos ágával, a tasizmussal. Jackson Pollock festői módszerének, a dripping festészeti technikának kipróbálása egy nagyméretű, földre fektetett rajzlapon. 2. Múzeumlátogatás: Az Ernst Múzeum és/vagy a Műcsarnok időszaki kiállításainak megtekintése.

Óra	Téma, tananyag	Ajánlott tevékenységformák, módszertani javaslatok	Kompetenciák (készségek, képességek)	Javasolt taneszközök (egyéb eszközök)	Egyéb javaslatok a témakörhöz (projekt, játék, kutatómunka stb.)
12. témakör	**Játék a vonalakkal**				
17.	Népismeret: a szőttesek. Csíkos vagy négyzethálós (kockás) mintatervek készítése. Papírszövés. Térhatású vonalkompozíciók tervezése (tűfestés).	Népművészeti alkotások elemzése a könyv és a gyűjtött anyag alapján. Beszélgetés a szőttesek keletkezéséről, szerkezetéről (lánc- és vetülékfonalak). Választható feladatok: 1. Csíkos mintatervek készítése. 2. Skót kockás mintázatú szövetek tanulmányozása. Négyzethálós mintatervek kialakítása. 3. A papírszövés megismerése és kipróbálása. Szövött képek készítése változatos anyaghasználattal és mintázattal. 4. Térhatású vonalkompozíciók kialakítása rajzban vagy tűfestéssel.	A hon- és népismereti, az anyanyelvi, a matematikai kompetencia fejlesztése mellett az európai azonosságtudat és egyetemes kultúra kompetenciájának a fejlesztése. A kézügyesség, a konstruáló és logikai készség, a térábrázolási, a komponáló, a színhasználati készség és a kreatív formaalkotó fantázia fejlesztése.	A képzelet világa rajz és vizuális kultúra, 8. évfolyam (tk. 53–57. old.). Kézikönyv A képzelet világa 8. évfolyam rajz és vizuális kultúra tankönyvhöz (68–71. old.). 1–2. Grafitceruza, színes ceruza vagy filctoll. Szabadon választott technika (viaszkarc). 3. Azonos szélességűre vágott papírcsíkok, cellux. 4. Szerkesztőeszközök, műszaki rajzlap, grafitceruza, színes ceruza vagy filctoll. Karton, vastagabb szálú, különböző színű cérnák, tű.	Gyűjtőmunka: Abroszok, törülközők, kendők, párnavégek vagy más népművészeti szőttesek, tárgyak (sótartó, mángorló stb.) beszerzése az idősebb korosztálytól (esetleg nagyszülőktől).

Óra	Téma, tananyag	Ajánlott tevékenységformák, módszertani javaslatok	Kompetenciák (készségek, képességek)	Javasolt taneszközök (egyéb eszközök)	Egyéb javaslatok a témakörhöz (projekt, játék, kutatómunka stb.)
18.	Textiltervek kialakítása különböző faktúrákkal. Patchwork képeslapok tervezése.	Patchwork (peccsvörk) technika elméleti megismerése. Választható feladatok: 1. Ágytakaró mintájának megrajzolása vagy megfestése változatos faktúrákkal. 2. Patchwork képeslapok készítése origami technikával, papírkivágással.	A hon- és népismereti, az anyanyelvi, a matematikai kompetencia fejlesztése mellett az európai azonosságtudat és egyetemes kultúra kompetenciájának a fejlesztése. A környezettudatos magatartásmód elősegítése. A kézügyesség, a szerkesztési és logikai készség, a komponáló, a színhasználati készség és a kreatív formaalkotó fantázia fejlesztése.	A képzelet világa rajz és vizuális kultúra, 8. évfolyam (tk. 58–59. old.). Kézikönyv A képzelet világa 8. évfolyam rajz és vizuális kultúra tankönyvhöz (72–74. old.). 1. Műszaki rajzlap, vonalzó, körző, grafitceruza, valamint színes ceruza, filctoll vagy tempera, attól függően, milyen technikával kívánunk dolgozni. 2. Műszaki rajzlap, sniccer, ceruza, vonalzó, olló, ragasztó, különböző, hajtogatásra alkalmas színes lapok vagy textilcsíkok, szalagok.	Gyűjtőmunka: Patchwork hátizsák, takaró, kép, tolltartó stb. beszerzése, a varrási technika tanulmányozása.

Óra	Téma, tananyag	Ajánlott tevékenységformák, módszertani javaslatok	Kompetenciák (készségek, képességek)	Javasolt taneszközök (egyéb eszközök)	Egyéb javaslatok a témakörhöz (projekt, játék, kutatómunka stb.)
13. témakör	**A modern építészet**				
19.	A modern építészet jellemzői. A funkcionalista és az organikus építészet. A Bauhaus (kiegészítő anyag).	A legjelentősebb modern építészek által tervezett épületek megismerése és elemzése a tankönyvi feladatok megoldásán keresztül. A funkcionalista és az organikus irányzat jellemzői, a két építészeti irányzat hasonlóságainak és különbségeinek feltárása. A Bauhaus művészeti iskola programjának, tevékenységének, máig ható alapelveinek megismerése. A design fogalmának tisztázása egy-egy jelentősebb tárgy (pl. Vaszilij-szék) elemzése kapcsán. Az organikus építészet magyar követői (Makovecz Imre, Csete György, Kerényi József). A Makovecz tervezte paksi Szentlélek-templom megfigyelésén, elemzésén keresztül az organikus építészet általános alapelveinek összefoglalása.	Az anyanyelvi, az idegen nyelvi, a matematikai, az egyetemes kultúra kompetenciájának fejlesztése, a környezettudatos magatartásmód elősegítése. A formaalkotó fantázia és a térábrázolási készség elmélyítése. A prezentáció készítése során a digitális kompetencia fejlesztése.	A képzelet világa rajz és vizuális kultúra, 8. évfolyam (tk. 60–65. old.). Kézikönyv A képzelet világa 8. évfolyam rajz és vizuális kultúra tankönyvhöz (74–78. old.). A szobrászkodáshoz agyag vagy gyurma, újságpapír az asztalok letakarásához, mintázó eszközök (pl. mintázófa, kés).	1. Könyvtárhasználati munka: a) Breuer Marcell építész, formatervező és Moholy-Nagy László festő, fotográfus, művészeti szakíró munkásságának megismerése. b) Az egyikük művészetének bemutatása számítógépes prezentáció keretében. 2. Szobrászkodás: Egy funkcionalista vagy organikus épület tömegvázlatának elkészítése agyagból vagy gyurmából.

Óra	Téma, tananyag	Ajánlott tevékenységformák, módszertani javaslatok	Kompetenciák (készségek, képességek)	Javasolt taneszközök (egyéb eszközök)	Egyéb javaslatok a témakörhöz (projekt, játék, kutatómunka stb.)
20.	Különleges építmények (Hundertwasser osztrák művész építészete), homlokzat tervezése vagy makett készítése. A magasépítészet jellemző alkotásai.	Hundertwasser osztrák festő, grafikus, környezetvédő, elméleti író és építész művészetének megismerése, különleges épületeinek tanulmányozása a tankönyvi feladatok megoldásán keresztül. Választható feladatok: 1. Épület homlokzati tervének átalakítása. 2. Háromdimenziós makett készítése Hundertwasser építészetéből, művészetéből nyerve inspirációt. 3. *A magasépítészet jellemző alkotásai* című anyagrész feldolgozható könyvtári óraként.	Az önálló tanulás és a környezettudatos magatartásmód elősegítése mellett a matematikai, az anyanyelvi, a digitális kompetencia, a kreativitás, a formaalkotó fantázia, a térábrázolási készség elmélyítése. Más országok építészete iránti kíváncsiság felkeltése, nyitottságra nevelés. Szociális kompetencia: Másokra való odafigyelés képessége.	A képzelet világa rajz és vizuális kultúra, 8. évfolyam (tk. 66–67. old.). Kézikönyv A képzelet világa 8. évfolyam rajz és vizuális kultúra tankönyvhöz (78–79. old.). 1. Digitális fényképezőgép, nyomtató, filctoll, színes ceruza vagy színes lapok, olló, ragasztó. 2. Különböző hulladékanyagok (pl. vécépapír hengere, papírdobozok, konzervdoboz, műanyag flakon stb.), egy falap, amelyre ráépítjük a kompozíciót. Modellgipsz, víz, újságpapír, műanyag edény, keverőkanál (gipszöntéshez szükséges eszközök). A makett festése megoldható temperával vagy akrillal.	1. Könyvtárhasználati munka: Tk. 67. old. táblázat kitöltése. A tanulók csoportokra osztva dolgozhatnak (pl. az egyik csoport könyvekből az Eiffel-toronyról gyűjt adatokat, míg egy másik csoport a Sears-toronyról a számítógépen, az internet segítségével keres információkat). A témát úgy is megközelíthetjük, hogy otthon szorgalmi feladatként töltik ki a táblázatot a tanulók, és az órán közösen ellenőrizzük az adatok helyességét. Egy-egy gyermek önállóan is felkészülhet kiselőadás formájában a témából. 2. Épület homlokzati tervének átalakítása. Előzetes feladat: Fénykép készítése egy olyan épület homlokzatáról, amelyet csúnyának ítélnek. A kinyomtatott képet hozzák magukkal a rajzórára, és rászínezéssel vagy kollázs technikával ízlésüknek megfelelően alakítsák át. Dolgozhatnak Hundertwasser stílusát követve is.

Óra	Téma, tananyag	Ajánlott tevékenységformák, módszertani javaslatok	Kompetenciák (készségek, képességek)	Javasolt taneszközök (egyéb eszközök)	Egyéb javaslatok a témakörhöz (projekt, játék, kutatómunka stb.)
21.	Kertek és parkok.	Az épület és a környezet formai kapcsolatának vizsgálata. A különböző kerttípusok megismerése. Beszélgetés a kertekről és a parkokról a következő kérdések alapján: Milyenek voltak régen? Hogyan néznek ki ma? Mi minden található bennük? Választható feladatok: 1. Kerttervezés: geometrikus formára nyírt sövények térbeli ábrázolása. Sövénylabirintus tervének elkészítése. 2. Adott kert felülnézeti képéből kiinduló rajzos feladat. A kert egy pontjának kiválasztása után annak elképzelése és megjelenítése, milyen lehet a választott nézőpontból a szemünk elé táruló látvány.	Más országok, idegen kultúrák iránti kíváncsiság felkeltése, nyitottságra nevelés a különböző nemzetek szokásaival szemben. Az esztétikai-művészeti tudatosság kompetenciájának fejlesztése. Az ábrázolástechnikai (a vázoló, a tónusozó), a térbeli megjelenítő, az asszociációs, a színhasználati készségek és a geometrikus, valamint az absztrakt gondolkodás képességének a fejlesztése. Környezettudatos magatartás elősegítése.	A képzelet világa rajz és vizuális kultúra, 8. évfolyam (tk. 68–69. old.). Kézikönyv A képzelet világa 8. évfolyam rajz és vizuális kultúra tankönyvhöz (80–83. old.). Műszaki rajzlap, grafitceruza, színes ceruza, filctoll vagy tempera, attól függően, milyen technikával kívánunk dolgozni.	Kirándulás, séta: A téma elkezdése előtt tanulmányozzák a gyerekek a közvetlen környezetükben lévő parkokat! Beszéljük meg a helyszínen, milyen a park szerkezete, esetleg min változtatnának, ha lenne lehetőségük rá!

Óra	Téma, tananyag	Ajánlott tevékenységformák, módszertani javaslatok	Kompetenciák (készségek, képességek)	Javasolt taneszközök (egyéb eszközök)	Egyéb javaslatok a témakörhöz (projekt, játék, kutatómunka stb.)
14. témakör	**Álarcok, maszkok**				
22.	Álarcok, maszkok.	Az álarckészítés és viselés szokásának és a farsangi népszokásoknak a felelevenítése. A maszkkészítés különböző technikái (pl. papírmasé technika). A köznapi és ünnepi tárgyak közötti különbségek felvázolása a formajegyekre utalva. A busók öltözetének és maszkjainak elemzése az anyag, a rendeltetés és a forma kapcsolatának feltárásával. Különféle maszkok és álarcok készítése.	Hagyományok ápolása, a hon- és népismereti, az anyanyelvi és a matematikai kompetencia fejlesztése. Más országok, idegen kultúrák iránti kíváncsiság felkeltése. A redukáló (átíró, átalakító) képesség, az elvont (absztrakt) gondolkodásmód, látásmód elősegítése, a formafantázia, a karakterérzék, a színhasználati készség fejlesztése.	A képzelet világa rajz és vizuális kultúra, 8. évfolyam (tk. 70–71. old.). Kézikönyv A képzelet világa 8. évfolyam rajz és vizuális kultúra tankönyvhöz (84–87. old.). A síkálarcok szabadon választott technikával készíthetők (filctoll, színes ceruza, olajpasztell, tempera, viaszkarc, monotípia). A papírmaséhoz szükséges egy régi serpenyő (vagy más kerek, ovális tárgy), újságpapír, tapétaragasztó, víz, műanyag edény, olló, tempera.	Projektfeladat: 1. Elméleti ismeretek és vizuális anyag gyűjtése a farsangi népszokásokról. 2. Egy farsangi maszk tervezése papírmasé technikával. 3. A kész maszkról fotósorozat készítése. 4. Iskolai kiállítás rendezése a fényképekből és a maszkokból. 5. Olyan ünnepi műsor összeállítása (a témához kapcsolódó versek, dalok gyűjtésével, megtanulásával), amelyet a kiállítás megnyitóján előadhatnak a tanulók.

Óra	Téma, tananyag	Ajánlott tevékenységformák, módszertani javaslatok	Kompetenciák (készségek, képességek)	Javasolt taneszközök (egyéb eszközök)	Egyéb javaslatok a témakörhöz (projekt, játék, kutatómunka stb.)
15. témakör	**Magyar művészet a 20. században**				
23.	Magyar művészet a 20. században.	A jelentősebb magyar művésztelepek (a nagybányai, a gödöllői, a szolnoki, a hódmezővásárhelyi és a szentendrei), az ott tevékenykedő művészek és munkásságuk megismerése. Az első magyar avantgárd csoportok tevékenysége (a Neósok és a Nyolcak). Szőnyi István és Egry József festészete, műveik részletesebb elemzése a tk. feladatai alapján.	Az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség, a megfigyelő, a látványelemző, a kommunikációs készség fejlesztése a képekről való beszélgetések, elemzések folyamán. Hagyományok ápolása, a hon- és népismereti, az anyanyelvi és a digitális kompetencia fejlesztése. Az önálló tanulás szorgalmazása a tankönyvi és a könyvtárhasználati munka, illetve a számítógépes prezentáció összeállítása során. Vállalkozói kompetencia: Hallgatóság előtti megszólalás.	A képzelet világa rajz és vizuális kultúra, 8. évfolyam (tk. 72–75. old.). Kézikönyv A képzelet világa 8. évfolyam rajz és vizuális kultúra tankönyvhöz (87–89. old.). Internet, az iskolai könyvtárban található állomány.	1. Játék (Megelevenedő képek): Fényes Adolf *Kisvárosi délelőtt* vagy Ferency Károly *Napos délelőtt* című képének életre keltése, a szereplők mozdulatainak utánzásával, illetve egy köztük zajló párbeszéd kitalálásával, eljátszásával. 2. Számítógépes prezentáció összeállítása egy szabadon választott magyar művésztelepről. 3. Gyűjtőmunka egy 20. századi vagy kortárs magyar képzőművész életéről, munkásságáról. 4. Múzeumlátogatás a Magyar Nemzeti Galériában.

Óra	Téma, tananyag	Ajánlott tevékenységformák, módszertani javaslatok	Kompetenciák (készségek, képességek)	Javasolt taneszközök (egyéb eszközök)	Egyéb javaslatok a témakörhöz (projekt, játék, kutatómunka stb.)
16. témakör	**A modern szobrászat**				
24.	A modern szobrászat.	Auguste Rodin művészete. Tantárgyi koncentráció (magyar irodalom): Dante *Isteni színjáték* című művének megismerése. Összehasonlító szoborelemzés: Medgyessy Ferenc és Borsos Miklós *Anyaság* című szobrának összevetése. Henry Moore szobrászata. Emberi figurát megjelenítő szobor mintázása agyagból vagy gyurmából. Előzetes feladat: a szobortervekről rajzos vázlatok készítése, majd a legjobbnak ítélt terv megvalósítása.	Az egyetemes kultúra kompetenciájának fejlesztése. A látványelemző és befogadóképesség, valamint a térábrázoló, kifejező, redukáló, komponálóképesség fejlesztése. A hatékony, önálló tanulás: Könyvtári tájékozódás a különböző információhordozók használatának és az internet keresőprogramjainak felhasználásával.	A képzelet világa rajz és vizuális kultúra, 8. évfolyam (tk. 76–77. old.). Kézikönyv A képzelet világa 8. évfolyam rajz és vizuális kultúra tankönyvhöz (90–93. old.). Internet, az iskolai könyvtárban található állomány. Műszaki rajzlap, grafitceruza, agyag vagy gyurma, mintázáshoz szükséges eszközök.	Könyvtárhasználati munka: 1. Nézz utána, miről szól Francesca de Rimini és Paolo Malatesta története! (A tk. 76. old. 2. feladatának megoldása.) Dante híres művében, az *Isteni színjáték*ban olvashatunk a párról. 2. Válassz ki egy neked tetsző, 20. században élő vagy kortárs szobrász-művészt, és kutass a művei után! Egy szobrát részletesebben is elemezd!

Óra	Téma, tananyag	Ajánlott tevékenységformák, módszertani javaslatok	Kompetenciák (készségek, képességek)	Javasolt taneszközök (egyéb eszközök)	Egyéb javaslatok a témakörhöz (projekt, játék, kutatómunka stb.)
17. témakör	**A perspektíva (vonaltávlat)**				
25.	A perspektíva	A perspektíva fogalma, főbb jellemzői, felfedezése, története, fontosabb szabályai. Választható feladatok 1. Makettkészítés. Összetett mértani test látszati ábrázolása. A papírmodell vagy makett lerajzolása több nézőpontból. 2. Osztályterem vagy folyosórészlet tónusos grafikai megjelenítése a perspektíva alapszabályait figyelembe véve. 3. Utcarészlet megjelenítése egy épületeket ábrázoló képeslap vagy fénykép segítségével.	A matematikai kompetencia, a látványelemző, a problémamegoldó, a szerkesztői, a térábrázoló képesség fejlesztése. Vállalkozói kompetencia: Hallgatóság előtti megszólalás.	A képzelet világa rajz és vzuális kultúra 8. évfolyam (tk. 78-81. old.). Kézikönyv A képzelet világa 8. évfolyam rajz és vizuális kultúra tankönyvhöz (94-99. old.). Műszaki rajzlap, szerkesztőeszközök, hegyes grafitceruza, színes ceruza, filctoll. Az utcarészlet tussal (csőtollal) is készíthető.	Projektfeladat: 1. Gyűjts össze olyan újságokat, magazinokat, amelyek építészettel, lakberendezéssel foglalkoznak! 2. Válassz ki egy neked tetsző házat (szobabelsőt) ábrázoló képet az újságokból, és hozd el magaddal a rajzórára! Mondd el a társaidnak, miért esett erre a képre a választásod! 3. Tervezd meg a saját szobádat (házadat)! 4. Készíts háromdimenziós makettet a rajzos szobatervről (háztervről)! Közben digitális fényképezőgéppel dokumentáld, folyamatosan örökítsd meg az egyes munkafázisokat! 5. Fényképezd le a kész modellt különböző nézőpontokból!
26.	A perspektíva helye az ábrázolási rendszerek között. A perspektivikus kép készítésének szabályai.	A perspektíva helye az ábrázolási rendszerek között. Az egyszerűsített vonaltávlati szerkesztés, lakóház tervezése ezzel a módszerrel. Csonkolt kockát megjelenítő axonometrikus ábráról perspektivikus kép szerkesztése.	A matematikai kompetencia, a látványelemző, a problémamegoldó, a szerkesztői, a térábrázoló képesség fejlesztése.	A képzelet világa rajz és vizuális kultúra, 8. évfolyam (tk. 82–85. old.). Kézikönyv A képzelet világa 8. évfolyam rajz és vizuális kultúra tankönyvhöz (94–99. old.). Műszaki rajzlap, szerkesztőeszközök, hegyes grafitceruza, színes ceruza, filctoll.	

Óra	Téma, tananyag	Ajánlott tevékenységformák, módszertani javaslatok	Kompetenciák (készségek, képességek)	Javasolt taneszközök (egyéb eszközök)	Egyéb javaslatok a témakörhöz (projekt, játék, kutatómunka stb.)
27.	A centrális perspektíva.	A centrális perspektíva szerkesztési szabályai. Építészeti rejtvény megoldása a tk.-ben. Szobabelső kialakítása a centrális perspektíva szabályait figyelembe véve.	A matematikai, a digitális, az anyanyelvi kompetencia, a problémamegoldó, a szerkesztői, a térábrázoló, a színhasználati, a komponálóképesség és a térlátás fejlesztése.	A képzelet világa rajz és vizuális kultúra, 8. évfolyam (tk. 85–86. old.). Kézikönyv A képzelet világa 8. évfolyam rajz és vizuális kultúra tankönyvhöz (100–102. old.). Műszaki rajzlap, szerkesztőeszközök, hegyes grafitceruza, színes ceruza, filctoll.	6. Végül mutasd be számítógépes prezentációval az egész projektet!
28.	A levegőperspektíva – színtávlat.	A levegőperspektíva – színtávlat. A térbeliség kifejezése színekkel. A levegőperspektíva általános törvényszerűségeinek megismerése a tk. tájképfotói és szemléltető színábrái alapján. Annak megértése, milyen optikai jelenségen alapszik a színtávlat. Tájkép (városkép) festése a színtávlat szabályainak megfelelően.	A matematikai kompetencia, a látványelemző, a problémamegoldó, a szerkesztői, a színhasználati, a térábrázoló képesség fejlesztése.	A képzelet világa rajz és vizuális kultúra, 8. évfolyam (tk. 87. old.). Kézikönyv A képzelet világa 8. évfolyam rajz és vizuális kultúra tankönyvhöz (100–102. old.). Szabadon választható technika. A tájképfestéshez akvarell vagy tempera. A tankönyvben grafittal vagy színes ceruzával dolgozzunk!	Kirándulás egy olyan helyre, ahol a gyerekek a gyakorlatban tanulmányozhatják a levegőperspektíva jelenségét.

Óra	Téma, tananyag	Ajánlott tevékenységformák, módszertani javaslatok	Kompetenciák (készségek, képességek)	Javasolt taneszközök (egyéb eszközök)	Egyéb javaslatok a témakörhöz (projekt, játék, kutatómunka stb.)
29.	Furfangos képi illúziók. Többértelmű képek.	Olyan műalkotások elemzése, amelyek megszegték a perspektíva szabályait, és rejtett üzenetet hordoznak: – Vizuális illúziókra, érzéki csalódásokra épülő feladatok megoldása. – Rajzi „hibák” keresése, felfedezése. (A *Furfangos képi illúziók* és a *Többértelmű képek* című anyagrészeket önálló munkaként is megoldhatják a gyerekek.)	Az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség kompetenciájának fejlesztése. A megfigyelő, a látványelemző, a kommunikációs készség fejlesztése a képekről való beszélgetések, elemzések folyamán. A hatékony, önálló tanulás: A kritikai, a kombinatív, a felfedező képesség fejlesztése.	A képzelet világa rajz és vizuális kultúra, 8. évfolyam (tk. 88–89. old.). Kézikönyv A képzelet világa 8. évfolyam rajz és vizuális kultúra tankönyvhöz (103. old.).	Könyvtárhasználati munka: Keress rá az internetes videómegosztó oldalakon Patrick Hughes (1939-ben született) brit képzőművészre, és nézd meg a róla készült felvételt!

Óra	Téma, tananyag	Ajánlott tevékenységformák, módszertani javaslatok	Kompetenciák (készségek, képességek)	Javasolt taneszközök (egyéb eszközök)	Egyéb javaslatok a témakörhöz (projekt, játék, kutatómunka stb.)
18. témakör	**A dadaizmus (1916–1922)**				
30.	A dadaizmus. A Merz (Kurt Schwitters művészete). A montázs készítésének különböző fajtái.	A dada fogalmi tisztázása. Műalkotáselemzés: A dadaizmus művészetének „polgárpukkasztó” alkotásai. Ismerkedés az új képzőművészeti műfajokkal, technikákkal (a ready-made, az asszamblázs, a kollázs). Választható feladatok: 1. A montázskészítés különböző módjai, lehetőségei. Fotómontázs (vagy kollázs) készítése szabadon választott témában. 2. *Önvallomás* címmel összegző portfolió készítése kollázs, montázs, vegyes vagy digitális, számítógépes technikával. 3. Összegyűrt papír fénymásolt képének rajzos folytatása, kiegészítése grafikai eszközökkel. 4. Képeslaprészlet (vagy újságból kivágott kép) folytatása temperával. 5. Újság vagy magazin címlapjának megtervezése digitális formában, a szöveg és a kép egységét hangsúlyozva.	A digitális kompetencia fejlesztése a portfoliók és a címlapok tervezésénél. Szociális kompetencia: A közösségi szellem, másokkal való törődés, odafigyelés. A kommunikációs készség (az anyanyelvi kompetencia) fejlesztése a beszélgetések, a műalkotások elemzése során. A felfedező-kísérletező, a munkavégzési, az anyaghasználati, a komponáló képességek és a kézügyesség fejlesztése. Állampolgári kompetencia: Erkölcsi ítéletalkotás. Vállalkozói kompetencia: Hallgatóság előtti megszólalás.	A képzelet világa rajz és vizuális kultúra, 8. évfolyam (tk. 90–93. old.). Kézikönyv A képzelet világa 8. évfolyam rajz és vizuális kultúra tankönyvhöz (104–107. old.). Újságpapír, mindenféle hulladékanyagok, olló, ragasztó.	Játék: Különböző tárgyakból ready-made-k összeállítása, cím adása az elkészült „szobroknak”. Csoportmunkában egy nagyméretű asszamblázs készítése az iskolában található hulladékok (papírdarabok, palackok, fadarabok stb.) felhasználásával.

Óra	Téma, tananyag	Ajánlott tevékenységformák, módszertani javaslatok	Kompetenciák (készségek, képességek)	Javasolt taneszközök (egyéb eszközök)	Egyéb javaslatok a témakörhöz (projekt, játék, kutatómunka stb.)
19. témakör	**Jelek és emblémák**				
31.	Jelek és emblémák.	A jel (embléma, piktogram) fogalmi tisztázása. Műalkotás elemzése: Picasso *Bika-sorozat*ának megfigyelése. A szimbólumok különböző fajtái (hétköznapi, politikai, vallási). A geometriai, a szám-, a betű- és az állati szimbólumok jelentésének tanulmányozása. Összetett képi szimbólumok. Picasso *Guernica* és *Síró nő* című képeinek részletes elemzése. Választható feladatok: 1. Állatot szimbolizáló jel tervezése. 2. Egyéniséget kifejező emblémaszerű grafika tervezése. 3. Picasso *Síró nő* című festményéről másolat készítése egyénileg vagy csoportmunkában.	Szimbólumok értelmezése, tartalmuk megőrzése. A vizuális esztétikai kompetencia fejlesztése. A megfigyelő, a látványelemző, valamint az ábrázoló, kifejező, redukáló, komponálóképesség fejlesztése. Az önálló ismeretszerzés és tanulás elősegítése.	A képzelet világa rajz és vizuális kultúra, 8. évfolyam (tk. 94–97. old.). Kézikönyv A képzelet világa 8. évfolyam rajz és vizuális kultúra tankönyvhöz (108–115. old.). Grafitceruza, filctoll, (szerkesztőeszközök), tempera, olajpasztell vagy bármely szabadon választható technika.	Séta az utcán (játékos feladat): Az iskola környékén felelhető emblémák, jelek, piktogramok összegyűjtése rajzos vázlatok formájában.
32.	Diagram, grafikon, piktogram, embléma.	Választható feladatok: 1. Különböző logók (pl. iskolai, környezetvédelmi stb.) tervezése. 2. Horoszkópjelek tervezése.	Szimbólumok értelmezése, tartalmuk megőrzése. A vizuális-esztétikai kompetencia fejlesztése. A megfigyelő, a látványelemző, valamint az ábrázoló, kifejező, redukáló, komponálóképesség fejlesztése. Az önálló ismeretszerzés és tanulás elősegítése.	A képzelet világa rajz és vizuális kultúra, 8. évfolyam (tk. 98–101. old.). Kézikönyv A képzelet világa 8. évfolyam rajz és vizuális kultúra tankönyvhöz (114–115. old.). Grafitceruza, filctoll, (szerkesztőeszközök), tempera, olajpasztell vagy bármely szabadon választható technika.	

Óra	Téma, tananyag	Ajánlott tevékenységformák, módszertani javaslatok	Kompetenciák (készségek, képességek)	Javasolt taneszközök (egyéb eszközök)	Egyéb javaslatok a témakörhöz (projekt, játék, kutatómunka stb.)
20. témakör	**Képsorozatok**				
33.	Képsorozatok	Képvariációk színekkel (képsorozatok). Korszakábrázolás szimbolikus figurákkal: a mai kor Ádámjának és Évájának elképzelése és megjelenítése. Képátalakítás (képátírás), parafázisok készítése. Portrésorozat: különböző érzelmeket kifejező portrék rajzolása. A képregény. Kitalált történet képregényszerű ábrázolása.	Az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség, a megfigyelő, a látványelemző, a kommunikációs készség fejlesztése a beszélgetések, elemzések folyamán. Az átíró és átalakító képesség, az elvont (absztrakt) gondolkodásmód, látásmód elősegítése, a formafantázia, a karakterérzék, a színhasználati készség fejlesztése.	A képzelet világa rajz és vizuális kultúra, 8. évfolyam (tk. 102–105. old.). Kézikönyv A képzelet világa 8. évfolyam rajz és vizuális kultúra tankönyvhöz (116–124. old.). Grafitceruza, filctoll, tempera, olajpasztell, kollázs vagy bármely szabadon választható technika.	A képsorozatok sajátos fajtája a film. Egy szabadon választott filmrészlet megtekintése, adott szempontok alapján beszélgetés a filmről. Annak megfigyelése, hogyan dolgoznak az operatőrök. A filmes képszerkesztés és a képzőművészeti komponálási mód összefüggéseinek feltárása.

Óra	Téma, tananyag	Ajánlott tevékenységformák, módszertani javaslatok	Kompetenciák (készségek, képességek)	Javasolt taneszközök (egyéb eszközök)	Egyéb javaslatok a témakörhöz (projekt, játék, kutatómunka stb.)
21. témakör	**A szürrealizmus (1924–1945)**				
34.	A szürrealizmus előzményei	Műalkotáselemző, motivációs feladatok: A szürrealizmus fogalmi tisztázása, főbb jellemzőinek megbeszélése. Az olasz metafizikus festészet. Ismerkedés Chirico művészetével. Hektor és Andromakhé történetének megismerése, az azonos címet viselő Chirico-kép elemzése. Chirico *Múzsák* című művének tanulmányozása kötetetlen beszélgetés során. Ábrázolási feladat: Emberszerű figurák összeállítása különböző tárgyakból, Chirico festményeiből nyerve inspirációt.	Az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség fejlesztése. Az átíró és átalakító képesség, az absztrakt látásmód elősegítése, a formafantázia, a karakterérzék, a színhasználati készség fejlesztése. Anyanyelvi kommunikáció: Képesség a történetek dramatikus feldolgozására. Kifejező és előadói képesség. A helyesírási, a reproduktív szövegalkotási képesség fejlesztése. A hatékony, önálló tanulás: Kritikai, kombinatív képesség. Szociális kompetencia: Siker és kudarc elfogadásának képessége, mások véleményére figyelés.	A képzelet világa rajz és vizuális kultúra, 8. évfolyam (tk. 106–113. old.). Kézikönyv A képzelet világa 8. évfolyam rajz és vizuális kultúra tankönyvhöz (124–131. old.). Szabadon választható a technika.	Könyvtárhasználati munka: 1. Dalíról szóló könyvek, albumok keresése. A festményein szereplő főbb motívumok összegyűjtése és leírása. 2. Kitalált történet írása Dalí *Az égő zsiráf* című képéről. 3. A fogalmazások felolvasása és megbeszélése a rajzórán.

Óra	Téma, tananyag	Ajánlott tevékenységformák, módszertani javaslatok	Kompetenciák (készségek, képességek)	Javasolt taneszközök (egyéb eszközök)	Egyéb javaslatok a témakörhöz (projekt, játék, kutatómunka stb.)
35.	A szürrealizmus festészete és szobrászata	Salvador Dalí, Marc Chagall, Joan Miró, Korniss Dezső és más szürrealista művészek megismerése, főbb alkotásaik elemzése. Választható feladatok: 1. „Beszédes képkeretek”. Egy emberpár gondolatainak ábrázolása a tankönyvben. 2. Álomképek festése.	Az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség fejlesztése. Az átíró és átalakító képesség, az absztrakt látásmód elősegítése, a formafantázia, a karakterérzék, a színhasználati készség fejlesztése. Vállalkozói kompetencia: Hallgatóság előtti megszólalás.	A képzelet világa rajz és vizuális kultúra, 8. évfolyam (tk. 106–113. old.). Kézikönyv A képzelet világa 8. évfolyam rajz és vizuális kultúra tankönyvhöz (124–131. old.). Szabadon választható a technika.	

Óra	Téma, tananyag	Ajánlott tevékenységformák, módszertani javaslatok	Kompetenciák (készségek, képességek)	Javasolt taneszközök (egyéb eszközök)	Egyéb javaslatok a témakörhöz (projekt, játék, kutatómunka stb.)
22. témakör	**Az op-art (1950–1975)**				
36.	Az op-art művészet. Térhatás és mozgás két dimenzióban. Optikai illúziók („hiszem, ha látom...”).	Műalkotások elemzése: Az optikai művészet főbb jellemzőinek megismerése a jelentősebb alkotók (pl. Victor Vasarely, Bridget Riley) festményein, munkáin keresztül. A geometria, a fizika, a biológia és a művészet közös pontjainak keresése, összefüggések feltárása. A tk. optikai csalódásokat bemutató ábráinak és leírásainak tanulmányozása, értelmezése. Mozgásilluziók megfigyelése a kétdimenziós képeken. Op-art műalkotások összehasonlítása divatrajzokkal. Az op-art minták megjelenésének felfedezése az 1950-es és 1960-as évek divatjában. Választható feladatok: 1. Mozgást kifejező grafikák készítése. 2. Fekete-fehér kontrasztra épülő képek tervezése szabadon választott témában. 3. Op-art stílusú ruhák és kiegészítők (kalap, táska) tervezése.	A matematikai kompetencia, a formafantázia, a karakterérzék fejlesztése. A hatékony, önálló tanulás: Analizáló, szintetizáló képesség. Összefüggéslátás. Az önálló ismeretszerzés és tanulás elősegítése. Szociális kompetencia: Együttműködő képesség. Saját vélemény alkotása.	A képzelet világa rajz és vizuális kultúra, 8. évfolyam (tk. 114–119. old.). Kézikönyv A képzelet világa 8. évfolyam rajz és vizuális kultúra tankönyvhöz (132–137. old.). Szabadon választható technika.	Kutatómunka az interneten optikai csalódások címmel. A tapasztalatok megbeszélése. Gyűjtőmunka: Olyan újságok, magazinok, fényképek keresése, amelyek kapcsolódnak az op-art művészethez, divathoz. Könyvtárhasználati munka: Viktor Vasarely művészetéről szóló albumok, könyvek keresése.

Óra	Téma, tananyag	Ajánlott tevékenységformák, módszertani javaslatok	Kompetenciák (készségek, képességek)	Javasolt taneszközök (egyéb eszközök)	Egyéb javaslatok a témakörhöz (projekt, játék, kutatómunka stb.)
23. témakör	**Év végi összefoglalás**				
37.	Év végi összefoglalás	Az év során tanult művészettörténeti és egyéb ismeretek összegzése a tk. táblázatának kitöltésével, a feladatok megoldásaival. Csoportmunka, memóriajáték, puzzle stb. Az éves munka értékelése.	A hatékony önálló tanulás kompetenciájának, az anyanyelvi kompetenciának és a vizuális memóriának a fejlesztése. Gondolkodási kompetencia: Rendszerező, ismereteket alkalmazó és tudatosan használó kommunikációs képesség fejlesztése.	A képzelet világa rajz és vizuális kultúra, 8. évfolyam (tk. 120–121. old.). Kézikönyv A képzelet világa 8. évfolyam rajz és vizuális kultúra tankönyvhöz (138–143. old.).	Kiállítás rendezése az év során készült tanulói munkákból (festményekből, rajzokból, grafikákból, szobrokból stb.).